

The Abraham & Millie Arbesfeld Kollel & Midreshet Yom Rishon

Sunday Morning Learning Programs for Men & Women

WWW.KOLLELYOMRISHON.ORG
WWW.MIDRESHETYOMRISHON.ORG

*From Sinai to Neilah:
Discovering Meaning in Selichot*

Rabbi Yaakov Neuburger
ד' תשרי תשע"ח • September 24, 2017

1 תלמוד בבלי מסכת ראש השנה דף יז עמוד ב

ויעבר ה' על פניו ויקרא, אמר רבי יוחנן: אלמלא מקרא כתוב אי אפשר לאומר, מלמד שנתעטף הקדוש ברוך הוא כשליח צבור, והראה לו למשה סדר תפלה. אמר לו: כל זמן שישראל חוטאין - יעשו לפני כסדר הזה, ואני מוחל להם. ה' ה' - אני הוא קודם שיחטא האדם, ואני הוא לאחר שיחטא האדם ויעשה תשובה. אל רחום וחנון, אמר רב יהודה: ברית כרותה לשלש עשרה מדות שאינן חוזרות ריקם, שנאמר הנה אנכי כרת ברית.

2 רש"י מסכת ראש השנה דף יז עמוד ב

ה' ה' - מדת רחמים, אני מרחם קודם שיחטא, ואני מרחם אחר שיחטא, אם ישוב. ברית כרותה לשלש עשרה מדות - הללו, שאם יזכירום ישראל בתפלת תעניתם - אינן חוזרות ריקם. הנה אנכי כורת ברית - על האמור למעלה.

3 שמות פרשת כי תשא פרק לד

ד) ויפסל שני לוחות אבנים כראשונים וישפם משה בבקר ויעל אל הר סיני פאשר צנה יקנוק אתו ויקח בידו שני לוחות אבנים:

ה) וירד יקנוק בענון ויתיצב עמו שם ויקרא בשם יקנוק:

ו) ויעבר יקנוק על פניו ויקרא יקנוק יקנוק אל רחום וחנון ארף אפים ורב חסד ואמת:

ז) נצר חסד לאלפים נשא עון ופשע וחסאף ונקה לא ינקה פקד עון אבות על בנים ועל בני בנים על שלשים ועל רבעים:

ח) וימהר משה ויקד ארצה וישתחו:

ט) ויאמר אם נא מצאתי חן בעיניך אדני ילה נא אדני בקרבנו כי עם קשה ערף הוא וסלקת לעוננו וילחטאתנו ונחלתנו:

י) ויאמר הנה אנכי כרת ברית נגד כל עמך אעשה נפלאות אשר לא נבראו בכל הארץ ובכל הגוים וראה כל העם אשר אתה בקרבך את מעשה יקנוק כי נורא הוא אשר אני עשה עמך:

4 שמות פרשת כי תשא פרק לג

יח) ויאמר הראני נא את כבודך:

יט) ויאמר אני אעביר כל טובי על פניך וקראתי בשם יקנוק לפניך ונחתי את אשר אהן ורחמתי את אשר ארחם:

כ) ויאמר לא תוכל לראות את פני כי לא יראני האדם וחי:

כא) ויאמר יקנוק הנה מקום אתי ונצבת על הצור:

כב) והיה בעבר כבדי ושמתיה בנקרת הצור ושכתי כפי עליך עד עברי:

כג) והסרתי את כפי וראית את אחרי ופני לא יראו: ס

5 רש"י שמות פרשת כי תשא פרק לג

יט) ויאמר אני אעביר וגו' - הגיעה שעה, שתראה בכבודי מה שארשה אותך לראות, לפי שאני רוצה וצריך ללמדך סדר תפלה, שכשנצרכת לבקש רחמים על ישראל, הזכרת לי זכות אבות, כסבור אתה, שאם תמה זכות אבות אין עוד תקוה, אני אעביר כל מדת טובי לפניך על הצור, ואתה צפון במערה:

6 במדבר פרשת שלח פרק יד

(יז) ועתה יגדל נא כח אדני פאשר דברת לאמר:

(יח) יקנוק ארץ אפים ורב חסד נשא עון ופנשע ונקה לא ינקה פקד עון אבות על בנים על שלשים ועל רבעים:

(יט) סלח נא לעון העם הזה כגדל חסדך וכאשר נשאתה לעם הזה ממצרים ועד הנה:

(כ) ויאמר יקנוק סלחתי כדברך:

7 רמב"ן במדבר פרשת שלח פרק יד

(יז) ועתה יגדל נא כח ה' כאשר דברת לאמר - ומהו הדבור, "ה' ארך אפים" לצדיקים ולרשעים. כשעלה משה למרום מצאו להקב"ה שהיה כותב ה' ארך אפים, אמר לו לצדיקים, אמר לו אף לרשעים, אמר לו רשעים יאבדו, אמר לו חייך שתצטרך בדבר זה. כשחטאו בעגל ובמרגלים ונתפלל לפניו בארץ אפים, אמר לו הקב"ה והלא אמרת לי לצדיקים, אמר לו והלא אמרת לי אף לרשעים, יגדל נא כח ה' לעשות דבורך, לשון רש"י מדברי אגדה (סנהדרין קיא א):

ודרך האמת תכיר מפני שהשם במקום הזה כתוב באל"ף דל"ת, ויאמר שיהיה הגדולה בכח רחמים, כי מדת הדין היא שמתוחה כנגדם. והזכיר במדות "ארך אפים ורב חסד" ולא הזכיר "אמת", כי במדת אמת יהיו חייבים. ולא הזכיר "נוצר חסד לאלפים", כי לא בזכות אבות נתפלל משה עכשיו ולא הזכיר בתפילה הזאת לאברהם ליצחק וליעקב כלל. והטעם בעבור שהארץ ניתנה לאבות ומהם ירשוה, והם מורדים באבותם ולא היו חפצים במתנה שלהם אשר האבות היו בוחרים בה מאד, והיאך יאמר "אשר נשבעת להם בך וגו' וכל הארץ הזאת אתן לזרעכם" (שמות לב יג) והם אומרים אי אפשר במתנה זו:

8 שמות פרשת כי תשא פרק לב

(יא) ויחל משה את פני יקנוק אלהיו ויאמר למה יקנוק יחרה אפך בעמך אשר הוצאת מארץ מצרים בכח גדול ובכח חזקה:

(יב) למה יאמרו מצרים לאמר ברעה הוציאם להרג אתם בהרים ולכלתם מעל פני האדמה שוב מחרון אפך והנחם על הרעה לעמך:

(יג) זכר לאברהם ליצחק ולישׂראל עבדיך אשר נשבעת להם בך ותדבר אלהם ארבה את זרעכם ככוכבי השמים וכל הארץ הזאת אשר אמרתי אתן לזרעכם ונחלו לעלם:

(יד) וינחם יקנוק על הרעה אשר דבר לעשות לעמו: פ

9 במדבר פרשת שלח פרק יד

(יג) ויאמר משה אל יקנוק ושמעו מצרים כי העלית בכחך את העם הזה מקרב:

(יד) ואמרו אל יושב הארץ הזאת שמעו כי אתה יקנוק בקרב העם הזה אשר עינו בעינו נראה אתה יקנוק ועננה עמדת עליהם ובעמדת ענו אתה הלך לפנייהם יומם ובעמוד אש לילה:

(טו) והמתה את העם הזה כאיש אחד ואמרו הגוים אשר שמעו את שמעך לאמר:

(טז) מבלתי יכלת יקנוק להביא את העם הזה אל הארץ אשר נשבע להם וישחטם במדבר:

ואחרי געני לבבו לבקש בני חיי ומחגי לבית חצוין ככלבי דבא נעורר אח כוין רק
 כאלך אח כל בדברים הטנמים לע אחרי נו ויעבור פליט מה יחי מה שסי'
 רק נחמדתר כולנו בחרידות לבנו ופיניט חרד דמסה ומפמפיט חלו חיס על כדר
 כבוד אלקיט אשר גלה ואשר טטל כבוד מניח היינו ומסארת מלכט, ולק לא
 סקט לע חו"ל למר בחפלה ר"ה שום בקשה על סליחה וכפרה ומחוי רק ססלם
 קארכ על בקשה החיים וגם זה לפי שרטנו בכך חש"ש חלך מסן בחיים דאל"כ לא
 סיט מפדים אח פנינו לבקש ממך גם על חיים רק שחפלה בחיים, רק טלה מיסדות
 על בדרת כבוד אלקיט, וומ"ש ובכן מן פחדך, ויראוך וישאחו ובכן מן כבוד לעמך
 סמחה לארלך וששון לעירך סי' וחמלך אהה ה' לכרך—ובא בארס האומר רבש"ס
 סרכה יש לנו לבקש על נסשט ועל געני לבב כל איש ואיש כי לב ידע מרס נפשו
 כי לרכי עמך מרובים רק כל זה איט שיה לנו בזכרס אח כבוד שמך המחולל בגים
 והדר גאון עורך כי נסמפטה ושם תפארתך ומוראך כי כורד. חס פיקר בקשמיט
 ידע כל פעול כי אהה פעלמו ויבין כל ילור סי' וחלכותו ככל משלס. ובה יסמח
 כל איש ואיש אשר יבכה ויתמרמר ביוה"ד הגדול ובטרא הזה על כבונס אשר אמרס
 ישלך בעם הזאת אח נפשו מנגד, ויעבור פליט מה שיפבור, שבודאי חסאיו לא
 זכרו עוד ולא יעלו על לב לעולם ויסברו פי כמסמינים והמקפרגים פליז לרעה
 וזה מה שאזרו דורשי רשותום אני לרודי ורודי לי פי' כשלא יסיה בבקשתי כל
 מגמחי רק לרודי כמו שאמרט אז דודי לי ובא במשא"ל המספלל על חכרו ובא
 לריך להוטו דבר הוא נענה מחלס :